

Tilburg University

Het wetsvoorstel PPI

Starink, B.; Meijer, J.H.J.

Published in:
PM: Pensioenmagazine

Publication date:
2010

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Starink, B., & Meijer, J. H. J. (2010). Het wetsvoorstel PPI: Een tussenbalans. *PM: Pensioenmagazine*, 15(1), 12-15.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Het wetsvoorstel PPI: een tussenbalans

De laatste keer dat in dit blad aandacht werd besteed aan het wetsvoorstel ter introductie van de premiepensioeninstelling (PPI), was het net aan de Tweede Kamer aangeboden.¹ Bij het schrijven van dit artikel zijn we inmiddels één schriftelijke ronde verder en is de nota naar aanleiding van het verslag met bijbehorende nota van wijziging verschenen.² Wij hebben begrepen dat er in de loop van december 2009 nog een schriftelijke ronde volgt, waarna de mondelinge behandeling in de Tweede Kamer en de behandeling in de Eerste Kamer op de rol staat. We mogen er dus van uitgaan dat bij het verschijnen van dit blad de behandeling van het wetsvoorstel nog niet is afgerond. De tot nu toe verschenen Kamerstukken bevatten wat ons betreft voldoende stof voor een update.

Jan Meijer (links) en **Bastiaan Starink**

Mr. J.H.J. Meijer en mr. B. Starink zijn adviseurs bij de Pensions, Actuarial & Insurance Services groep van PricewaterhouseCoopers. Mr. B. Starink is tevens als promovendus werkzaam bij het CompetenceCentre for Pension Research van de Universiteit van Tilburg.

De PPI wordt een nieuwe pensioenuitvoerder in de zin van de Pensioenwet (PW), naast de reeds bestaande uitvoerders voor het tweedepijlerpensioen, de pensioenfondsen en verzekeraars. Een PPI kan door iedereen worden opgericht: door werkgevers, door sociale partners samen, maar bijvoorbeeld ook door pensioenfondsen, pensioenuitvoeringsorganisaties, verzekeraars of banken. Met de introductie van de PPI beoogt Nederland een aantrekkelijk vehikel te creëren voor de uitvoering van buitenlandse pensioenregelingen. Ook voor Nederlandse ondernemingspensioenfondsen en ondernemingen zou de PPI een alternatief kunnen zijn. Enkele kenmerken zijn:

- de PPI mag worden gedreven in de vorm van NV, BV, Europese vennootschap of stichting;
- de PPI mag voor de Nederlandse markt alleen zuivere premieregelingen (beschikbarepremieregelingen) uitvoeren, waarbij de PPI geen verzekeringstechnisch risico draagt;
- de PPI moet dus biometrische risico's (overlijden en invaliditeit) onderbrengen bij een verzekeraar en mag niet zelf voorzien in levenslange uitkeringen (vanwege het langlevensrisico);
- de PPI mag meerdere pensioenregelingen voor meerdere partijen uitvoeren;
- de PPI valt net als verzekeraars onder de Wet op het financieel toezicht (Wft);
- daarnaast zijn op de PPI ook de materiële bepalingen uit de PW en de bepalingen uit deze wet die algemeen van toepassing zijn op pensioenuitvoerders, van toepassing;
- echter niet het Financieel Toetsingskader (FTK) en ook niet de medezeggenschapsbepalingen en governanceprincipes die gelden voor pensioenfondsen.

■ KARAKTER EN REIKWIJDTE PPI

Kenmerkend voor de PPI is dat ze geen risico's mag dragen en dus geen verzekeringstechnische risico's mag lopen en geen garanties mag afgeven omtrent het beleggingsrendement of de hoogte van de uitkeringen. Dit is van belang om te rechtvaardigen dat een PPI geen technische voorzieningen hoeft te vormen en niet aan solvabiliteitseisen hoeft te voldoen. Alleen op die manier is de PPI het flexibele en aantrekkelijke vehikel zoals de regering dat voor ogen heeft.

De werkgever is voor de dekking van risico's (overlijden en arbeidsongeschiktheid) aangewezen op een verzekeraar en levenslange uitkeringen kunnen

ook alleen door verzekeraars worden verzorgd. De PPI kan hier wel op indirecte wijze voor zorgen, en wel door als bemiddelaar op te treden. Bij nota van wijziging is geregeld dat de PPI op eenvoudige wijze een vergunning kan 'aanvragen' voor adviseur, bemiddelaar of gevolmachtigd agent. Dit is dan overigens geen afzonderlijke of aanvullende vergunning, maar de vergunning als PPI moet het mogelijk maken om tevens te adviseren, te bemiddelen of op te treden als gevolmachtigde agent. Daartoe moet de PPI aantonen dat ze voldoet aan een aantal aanvullende Wft-eisen op het gebied van de deskundigheid van klantmedewerkers en eisen ten aanzien van de bedrijfsvoering, gericht op een goede klantrelatie. Op deze wijze wordt bereikt dat de werkgever via 'één loket' over het gehele gewenste pensioenproduct kan worden geadviseerd, dan wel dat dit product voor hem wordt verzorgd. Anders dan de nota van wijziging veronderstelt, betekent een vergunning als gevolmachtigd agent overigens niet dat de PPI een overeenkomst namens de *werkgever* mag ondertekenen. Een dergelijke vergunning stelt de PPI in staat om namens een *verzekeraar* met de werkgever een verzekeringsovereenkomst aan te gaan.

Nevenactiviteiten

Omdat een PPI ook onder het verbod op nevenactiviteiten uit de Wft valt (art. 3:36), is expliciet aangegeven dat de bemiddelingsactiviteiten hier niet onder vallen. In de nota naar aanleiding van het verslag wordt nog eens benadrukt dat dit verbod meebrengt dat de PPI niet als vermogensbeheerder kan fungeren. Alleen beleggingsactiviteiten die voortkomen uit het beheer of de bewaring van de activa die deel uitmaken van het collectief bijeengebrachte pensioenvermogen, mogen door de PPI worden uitgevoerd. Over de suggestie van Van Meerten en Van IJlzinga Veenstra dat een PPI ook het vermogensbeheer zou kunnen doen van bij andere pensioenuitvoerders ondergebrachte (defined benefit) pensioenregelingen, wordt met geen woord gerept. Niet onlogisch, want naar onze mening staat het verbod op nevenactiviteiten deze mogelijkheid in de weg. We zijn dan ook bang dat deze veronderstelling een 'dode mus' blijkt te zijn.

Garanties

Verder was er nogal wat onduidelijkheid over de vraag welke garanties een PPI op het gebied van beleggingen wel of niet kan afgeven. De nota naar aanleiding van het verslag gaat hier nog eens uitgebreid op in. De PPI kan zelf nimmer garanties afgeven. Voor zover lidstaten het toestaan dat werkgevers deze garanties wel geven, kan de PPI deze uiteraard uitvoeren. Ook kan de PPI een bepaalde beleggingsstrategie toepassen die een bepaald rendement nastreeft. Ze kan dit niet zelf garanderen, maar

zou wel een product in de portefeuille kunnen opnemen waarbij een andere financiële dienstverlener dit rendement garandeert.

Zzp'ers

Op de vraag of een PPI ook de pensioenuitvoerder zou kunnen zijn van zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers), wordt negatief geantwoord. De argumentatie is echter nogal merkwaardig. In de definitie van de PPI is opgenomen dat deze alleen pensioenregelingen kan uitvoeren die op grond van de toepasselijke (nationale) wetgeving zijn aangepast als arbeidsgerelateerde pensioenregelingen. In de nota naar aanleiding van het verslag wordt gesteld dat in Nederland alleen de verplichtgestelde pensioenregelingen van beroepsgenoten op grond van de Wet verplichte beroepspensioenregeling zijn gelijkgesteld met arbeidsvoorwaardelijke pensioenen. Ons is echter niet duidelijk waaruit die gelijkschakeling volgt. Het feit dat een PPI dergelijke pensioenregelingen mag uitvoeren, volgt alleen uit aanpassing van de definitie van pensioenuitvoerder in de desbetreffende wet. Verder wordt gemakshalve vergeten dat ook zelfstandigen onder de reikwijdte van een verplichtgesteld bedrijfstakpensioenfonds kunnen worden gebracht en dat die pensioenregelingen dan ook onder de beschermende werking van de PW vallen. Het is dus eerder een kwestie van kiezen. Dat pensioenfondsen voor het overige niet zijn aangewezen als uitvoerders van pensioenregelingen voor zelfstandigen door deze als arbeidsgereleerd pensioen aan te merken, wil niet zeggen dat dit niet had gekund voor de PPI. Uiteraard onder dezelfde beperkingen als voor de arbeidsvoorwaardelijke pensioenen gelden. De PPI kan zelfs een prima vehikel zijn voor de uitvoering van pensioenregelingen voor zzp'ers. Ook de IORP-richtlijn biedt hiertoe de mogelijkheid. Wel is het zo dat de fiscale kaders voor zzp'ers en werknemers van elkaar verschillen, maar dat is een andere discussie. Laten we daarnaast dan ook meteen de coöperatie toevoegen aan het rijtje toegestane rechtsvormen.

Pensioenbewaarders

Als laatste merken we op dat een andere belangrijke wijziging van het wetsvoorstel, namelijk het schrappen van de verplichting om te allen tijde met pensioenbewaarders te werken, een belangrijke verbetering is van de flexibiliteit van de PPI. In een uitgebreide toelichting wordt duidelijk gemaakt dat beleggingsrisico's inherent zijn aan de premieregelingen die een PPI uitvoert en dat besmettingsrisico's ook contractueel kunnen worden voorkomen, al dan niet ondersteund door wettelijke rangregelingen. We gaan daar in het bestek van dit artikel niet verder op in.

■ FISCALE ASPECTEN

De fiscale aspecten van de PPI lijken op het eerste gezicht weinig opzienbarend, omdat ze immers overeenkomen met de fiscale behandeling van een pensioenfonds. Echter, het aantal vragen dat door

- 1 H. van Meerten en A.R.T. van IJlzinga Veenstra, De premiepensioeninstelling: internationaal aantrekkelijk vehikel, *Pensioen Magazine* nr. 5, 2009.
- 2 Kamerstukken II, 2009/2010, 31891, nrs. 6 en 7.

de fracties van de Tweede Kamer is gesteld, doet het tegendeel vermoeden. Ook in de aan het wetsvoorstel voorafgaande consultatieronde is door een aantal partijen aandacht gevraagd voor de fiscale aspecten van de PPI. En ten slotte heeft ook het Verbond van Verzekeraars in het kader van het level playing field tussen verzekeraars en PPI's aangegeven dat wat hen betreft de Vpb-vrijstelling voor PPI's niet zou moeten gelden.³ In de nota naar aanleiding van het verslag is de regering uitgebreid ingegaan op deze vragen en bedenkingen en om die reden besteden we er hier de nodige aandacht aan.

Vpb-vrijstelling

In de vennootschapsbelasting is een subjectieve vrijstelling opgenomen voor, kort gezegd, lichamen die een pensioenregeling uitvoeren, onder de voorwaarde dat de winst uitsluitend kan toekomen aan de verzekerden, het lichaam zelf of een algemeen maatschappelijk belang.⁴ Deze subjectieve vrijstelling is formeel niet slechts voorbehouden aan pensioenfondsen. Ook zuivere pensioenverzekeraars en straks de PPI's kunnen er gebruik van maken. De reden waarom verzekeraars dat in de praktijk toch niet doen, is omdat ze de winst niet slechts aan onder andere de verzekerden willen laten toekomen, maar juist aan de aandeelhouder. Een zuivere pensioenverzekeraar zonder winsttoegmerk zou in principe dus gewoon voor de vrijstelling kunnen opteren. Van de geclaimde inbreuk op het level playing field is in onze ogen dan ook geen sprake.

Maar zelfs wanneer de PPI niet onder de subjectieve vrijstelling zou vallen, kan de vraag worden gesteld of dit nadelig zou zijn. Kan een PPI eigenlijk wel winst maken? Ten eerste kan op de op de premie ingehouden kostenvergoeding voor bijvoorbeeld administratie of vermogensbeheer een positief resultaat worden geboekt. Ook kan er sprake zijn van sterftewinst. Als een deelnemer komt te overlijden en het kapitaal niet hoeft te worden aangewend voor bijvoorbeeld een partnerpensioen, kan deze sterftewinst worden verdeeld onder de overige deelnemers of toekomen aan de PPI zelf. Een PPI kan dus wel degelijk winst maken. Dan rest de vraag of het nadelig is als de PPI niet onder de subjectieve vrijstelling zou vallen. Volgens de regering is de PPI vennootschapsbelasting verschuldigd over de winst die aan de PPI toekomt. En volgens de regering vervalt dan dus de subjectieve vrijstelling.⁵

Dit is merkwaardig. Ook een pensioenfonds maakt immers in enig jaar winst. Neem een pensioenfonds waarvan zuiver door gunstige beleggingsresultaten de dekkingsgraad stijgt van 125 naar 150%. Deze beleggingswinst komt niet direct toe aan de deelnemers, omdat de individuele pensioenrechten niet worden verhoogd; anders zou de dekkingsgraad namelijk niet zijn gestegen, maar zouden de pensioenrechten evenredig met de behaalde beleggingswinst zijn verhoogd. Die winst wordt echter toegevoegd aan de vrije reserve van het pensioenfonds. Dit is uiteraard geen 'echte' vrije reserve omdat de gelden, gelet op het doel van een pensioenfonds,

uiteindelijk altijd een pensioenbestemming moeten krijgen. Dit staat de subjectieve Vpb-vrijstelling echter niet in de weg, omdat de winst immers ook aan het lichaam zelf mag toekomen. De gedachte daarbij is dat de winst door genoemde pensioenbestemming uiteindelijk – gedurende de gehele levenscyclus van een pensioenfonds – wel degelijk bij de verzekerden terecht komt.

Eenzelfde systematiek zou voor een PPI kunnen gelden. Die zou dan in enig jaar best winst kunnen maken en hier een vrije reserve mee kunnen aanleggen, zolang bijvoorbeeld in de statuten maar is opgenomen dat deze winst een pensioenbestemming heeft en bijvoorbeeld pas bij liquidatie aan de verzekerden toekomt. Het lijkt nu echter alsof een PPI, anders dan een pensioenfonds, in enig jaar geen winst mag maken en geen vrije reserve mag opbouwen. We merken hierbij op dat een PPI slechts zuivere premieregelingen mag uitvoeren en dat daardoor een vrije reserve minder voor de hand ligt. Maar onmogelijk is het niet, zeker gezien het feit dat een PPI buitenlandse defined-benefitregelingen mag uitvoeren waarin het beleggingsrisico niet door de PPI wordt gedragen.

Logica

De regering merkt op dat een PPI alleen dan geen vennootschapsbelasting verschuldigd is als het lichaam zelf geen winst maakt. Dat is echter geen subjectieve vrijstelling, maar een kwestie van logica; een belastingplichtige BV betaalt immers ook geen vennootschapsbelasting als er geen winst wordt gemaakt! De subjectieve vrijstelling houdt in dat er in enig jaar best winst mag worden gemaakt zonder dat deze winst wordt belast, zolang deze winst maar niet wordt aangewend voor een ander doel dan de verzekerden, het lichaam zelf of een algemeen belang. Het lijkt daarom wel alsof de regering de subjectieve Vpb-vrijstelling helemaal niet wenst toe te passen. Het feit dat de PPI onder de subjectieve vrijstelling valt, maar vervolgens geen winst mag laten toekomen aan zichzelf, houdt toch een wat merkwaardige tegenstelling in.

Wat ons betreft moet de wetgever kiezen: of een PPI valt onder de subjectieve vrijstelling, of ze valt er niet onder. Zo ja, dan mag de PPI vanuit de winst een vrije reserve – met een uiteindelijke pensioenbestemming – aanleggen. Zo nee, dan betaalt de PPI belasting over de winst, waarbij er overigens gemakkelijk voor kan worden gezorgd dat die er niet is. Het verdient daarom aanbeveling dat dit onderdeel in de parlementaire behandeling nog nader wordt onderbouwd. Gezien de relatie met de bilaterale belastingverdragen geniet het trouwens de voorkeur om de subjectieve Vpb-vrijstelling onverkort toe te passen.

3 Verbond van Verzekeraars, 'Positie Verbond voor inbreng wetsvoorstel PPI', 21 april 2009.

4 Art. 5, eerste lid, aanhef en onderdeel b, Wet Vpb 1969 juncto art. 3, Uitv.besl. Vpb 1971. Bij een subjectieve vrijstelling is het hele lichaam vrijgesteld van belastingheffing. Bij een objectieve vrijstelling zijn bepaalde (delen van) inkomsten niet belast.

5 Kamerstukken II, 2009/2010, 31 891, nr. 6, p. 4.

Verboden staatssteun

Sommigen menen dat de subjectieve Vpb-vrijstelling voor de PPI, en zelfs voor pensioenfondsen, verboden staatssteun oplevert. Zo hebben Kavelaars⁶ en Akkermans⁷ in dit blad betoogd dat genoemde vrijstelling voor pensioenfondsen verboden staatssteun oplevert op grond van art. 87 EG-verdrag. Als dit al zo zou zijn, dan leidt dit in de praktijk niet tot problemen, omdat deze vrijstelling al bestond vóór de invoering van het EG-verdrag en de Europese Commissie haar nog niet als verboden staatssteun heeft aangemerkt. De vraag is echter of deze vrijstelling voor de PPI als nieuwe staatssteun moet worden aangemerkt, omdat de werking van art. 5, eerste lid, onderdeel b Wet Vpb 1969 wordt uitgebreid. Mocht dit het geval zijn, dan moet de regering de regeling op grond van art. 88, derde lid EG-verdrag vooraf ter toetsing voorleggen aan de Europese Commissie en kan de regeling pas in werking treden als die commissie heeft geoordeeld dat er geen sprake is van verboden staatssteun.

Fiscale verdragstoepassing en bronbelasting

Voor uit Nederland ontvangen dividend geldt voor pensioenfondsen dat ze de eventuele ingehouden Nederlandse dividendbelasting kunnen terugvorderen en per saldo dus geen dividendbelasting betalen.⁸ Voor deze 'vrijstelling' is vereist dat de rechtspersoon (pensioenfonds of PPI) niet is onderworpen aan de vennootschapsbelasting. Een subjectieve Vpb-vrijstelling is dus vereist om de ingehouden dividendbelasting terug te kunnen vorderen.

Net als alle andere institutionele beleggers zal de PPI haar beleggingen echter niet alleen in Nederland onderbrengen. Voor een evenwichtig beleggingsbeleid waarbij risico's zo veel mogelijk worden gespreid, kan er bijna niet aan worden ontkomen om vermogensposities in het buitenland aan te houden. Ook op daaruit ontvangen dividend en interest wordt veelal een bronbelasting ingehouden, maar die kan onder voorwaarden worden beperkt. In de meeste

belastingverdragen is ze dan gemaximeerd op 15%.⁹ Om hiervan gebruik te kunnen maken, moet de PPI vallen onder de reikwijdte van het belastingverdrag waarin de maximering is opgenomen. Daartoe is het wel noodzakelijk dat de PPI voor dat verdrag als inwoner van Nederland wordt aangemerkt. Een lichaam dat niet aan belastingheffing is onderworpen, is dat in beginsel niet.¹⁰ In de meeste belastingverdragen, alsmede in het OESO-commentaar, is evenwel opgenomen dat een pensioenfonds toch als inwoner wordt aangemerkt.¹¹ Dus is vervolgens de vraag of dit ook voor een PPI geldt, want op grond van art. 1 PW is ze nu juist geen pensioenfonds. De regering merkt hierover op dat slechts relevant is of een PPI fiscaal gezien als pensioenfonds wordt aangemerkt. Anders gezegd: als de subjectieve Vpb-vrijstelling op haar van toepassing is, komt de PPI als pensioenfonds in de zin van de belastingverdragen in aanmerking voor genoemde maximering van de ingehouden bronbelasting.¹²

Belastingverdrag met VS

Speciale aandacht verdient nog het belastingverdrag met de Verenigde Staten. In art. 35 van dat verdrag is opgenomen dat er helemaal geen bronbelasting op dividend en interest verschuldigd is als een en ander wordt ontvangen door een pensioenfonds.¹³ Deze gunstige behandeling geldt op grond van art. 26, tweede lid, onderdeel d van genoemd verdrag slechts wanneer ten minste 50% van de deelnemers inwoner is van Nederland of de Verenigde Staten. Voor een zuiver in Nederland opererende PPI is dat geen probleem. Voor een internationaal opererende PPI kan dit echter nadelig uitpakken. Een PPI die bijvoorbeeld een Nederlandse, Duitse en Belgische pensioenregeling uitvoert, waarbij minder dan 50% van het totaal aantal deelnemers in Nederland woont, kan dus geen vrijstelling van bronbelasting krijgen voor vanuit de VS ontvangen dividend en interest. Gezien het feit dat de VS een belangrijk investeringsland is, is dit nadelig voor een internationaal opererende PPI of pensioenfonds.

TEN SLOTTE

Hoogstwaarschijnlijk is bij het verschijnen van dit artikel de uitkomst van de tweede schriftelijke ronde van de behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer al gepubliceerd. Hopelijk is een aantal van de door ons geplaatste vragen en opmerkingen dan ook beantwoord of verduidelijkt. Zo niet, dan spreken we de hoop uit dat de openstaande punten tijdens de mondelinge behandeling aan de orde komen. Wat ons betreft ziet de PPI daarna zo snel mogelijk het levenslicht. Want dat de PPI vernieuwend is en daarom welkom in het pensioenveld, staat voor ons vast. Hiervoor is wel vereist dat er volledige duidelijkheid is over onder andere de Vpb-aspecten en de internationale fiscale consequenties van het wel of niet van toepassing zijn van de subjectieve Vpb-vrijstelling. Eén ding is zeker: over de PPI is het laatste woord nog niet gezegd in dit blad. ●

6 P. Kavelaars, Pensioenfondsen, API's en staatssteun, Pensioen Magazine 2008, nr. 2.

7 P.J.M. Akkermans, De API's komen, om onze pensioenuitvoering te redden!, Pensioen Magazine 2007, nr. 8-9.

8 Art. 10, eerste lid, Wet op de dividendbelasting 1965.

9 Zie art. 10, tweede lid, onderdeel b, OESO-modelverdrag voor wat betreft dividenden en art. 11, tweede lid, OESO-modelverdrag voor wat betreft interest. Deze artikelen komen in veel gevallen overeen met de desbetreffende bepalingen in de bilaterale belastingverdragen.

10 Art. 4, eerste lid, OESO-modelverdrag.

11 Zie par. 8.5 van het OESO-commentaar op art. 4 OESO-modelverdrag.

12 Kamerstukken II, 2009/2010, 31 891, nr. 3, p. 22.

13 Het begrip pensioenfonds is in art. 35 van het verdrag NL-VS niet expliciet omschreven. Op grond van het besluit van 6 augustus 2007, nr. IFZ 2007/537M, wordt als pensioenfonds in dit kader aangemerkt een lichaam dat een subjectieve Vpb-vrijstelling geniet ex art. 5, eerste lid, onderdeel b Wet Vpb 1969. De PPI kan dus eveneens onder deze vrijstelling vallen.